

Sosyo-Bilişsel Söylem Çalışması Perspektifinden Bir Kadın Cinayeti Haberinin Çözümlemesi

Analysis of a Femicide News from the Perspective of Socio-Cognitive Discourse Study

Ömer ÖZER Yavuz TUNA²

¹ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, omerozer@anadolu.edu.tr ORCID: 0000-0003-2649- 6182

² Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, İletişim Tasarımı ve Yönetimi Bölümü, yavuzt@anadolu.edu.tr ORCID: 0000-0003-2181-2393

ÖZ

Bu çalışmada Teun Adrian van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi bakımından geliştirdiği makro-mikro şemasının, bir Türkçe habere "doğru biçimde" uygulaması yapılmıştır. Uygulama, Türkiye'de işlenen bir kadın cinayeti haberi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Habere göre bir kadın eşinden boşanmak istemiştir. Bunun üzerine eşi kendisiyle görüşmek istemiştir. Görüşmede tartışma çıkmıştır. Erkek eş, kadın eşi öldürmüştür. Çözümleme sonunda, makro-mikro şemasının Türkçe haberleri açıklama gücü bulunduğu saptanmıştır. Şemanın tüm unsurlarının haberde geçerli olduğu görülmüştür. Örneğin ana olay ideolojik olarak sunulmuştur. Şemanın sentaktik çözümleme unsuru da uyumlu çıkmıştır. Çözümleme aynı zamanda haberin söyleminde ideolojik üretim yapıldığını da ortaya koymuştur. Çözümlemede temel tez doğru çıkmıştır ve amaç gerçekleştirilmiştir. Sonuçta bu çalışma Teun Adrian van Dijk'in makro-mikro şemasını Türkçe habere doğru uygulamıştır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel söylem çözümlemesi, sosyo-bilişsel yaklaşım, kadın cinayeti, Türkiye.

ABSTRACT

In this study, the macro-micro scheme Teun Adrian van Dijk developed in terms of critical discourse analysis was applied "correctly" to Turkish news. The application was carried out on the news of a femicide committed in Turkey. According to the news, a woman wanted to divorce her husband. Thereupon, her husband wanted to meet her. An argument broke out during the meeting. The male spouse killed the female spouse. At the end of the analysis, it was determined that the macro-micro diagram can explain Turkish news. It has been observed that all elements of the scheme are valid in the news. For instance, the main event is presented ideologically. The syntactic analysis element of the scheme was also compatible. The analysis also revealed that there was ideological production in the discourse of the news. In the analysis, the basic thesis turned out to be correct, and the goal was achieved. As a result, this study applied Teun Adrian van Dijk's macro-micro scheme to Turkish news correctly.

Keywords: Critical discourse analysis, socio-cognitive approach, femicide, Türkiye.

Giriş

Bu çalışma, Teun Adrian van Dijk'ın (van Dijk, 1983; 1991a) haber söylemi/eleştirel söylem çözümlemesi bakımından geliştirdiği makro-mikro şemasının Türkçe bir haber üzerinde doğru biçimde işleyip işlemediği saptanmaya çalışılmıştır. İncelenen haber, bir kadın cinayetini konu almaktadır. İlgili haberin seçilmesinin nedeni, kadın cinayetlerinin Türkiye'de yaygınlaşması ve normalleşmesine neden olacak sunumlar yapılmasıdır. Örneğin bir kadın cinayeti medyada, "namusumu kirletti, ben de öldürdüm" gibi ifadeler eşliğinde sunulabilmektedir. Çalışmanın temel amacı, van Dijk'ın şemasının Türkçe haberde işleyip işlemediğini ortaya çıkarmaktır. Makalenin temel tezi, Türkçe haberlerin bu şemayla çözümlenebileceği üzerine kuruludur. Çalışmanın önemi, şemaya göre doğru bir çözümleme yapılacağı iddiasından gelmektedir. Sınırlılığı ise şu şekilde açıklanabilir: Teun Adrian van Dijk'ın yaklaşımı çerçevesinde yapılacak -ki bu diğer eleştirel söylem yaklaşımları için de geçerlidir- bir çözümleme için iki noktanın dikkate alınması gerekir. Bunlar; sosyo-politik duruş sergilenmesi ve dilbilimsel kavramlardan destek alarak çözümleme yapılmasıdır. Çalışmada, yalnızca Türkiye'de kadının ikincil konumda olduğu düşüncesinden hareket edilmiş ve ayrıca ele alınan habere konu olan olayın yaşandığı 2022 yılında, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun 2022 Yıllık Veri Raporuna göre 334 kadının erkekler tarafından öldürüldüğü 245 kadının da kuşkulu şekilde ölü bulunduğu bilgisinden destek alınmıştır. Ancak çözümleme dilbilimsel kavramlar eşliğinde yapılmıştır.

Çalışmada yalnızca bir haberin kullanılmasının nedeni yöntemde açıklanan makro-mikro şemasına Türkçe haberlerin uyumlu olup olmadığının söz konusu haber üzerinden saptanmak istenmesidir. Bu istek çerçevesinde örnek olay çalışması yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca van Dijk da tek bir haber örneğinden çözümlmeler gerçekleştirmiştir (van Dijk, 1977; 1984; 1985; 1987a; 1987b; 1988a; 1988b; 1991b; 1995a).

Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Eleştirel söylem çözümlemesinin ana hatları, 1991 yılında Amsterdam'da düzenlenen bir dilbilim konferansının ardından Günter Kress, Norman Fairclough, Ruth Wodak, Teo van Leeuwen ve Teun Adrian van Dijk'ın kendi aralarında yaptıkları 2 günlük toplantı sonrasında saptanmıştır. Buna göre eleştirel söylem çözümlemesi, söylem çalışmalarının altında yer almıştır. Eleştirel söylem çözümlemesi, anlaşılabileceği üzere Halliday'ın çalışmalarıyla birlikte 1970'lere hâkim olan eleştirel dilbilim alanından türemiş ve 1980'lerde adı anılır olmuştur (Fairclough, 1992). Dolayısıyla eleştirel söylem çözümlemesinin çok disiplinli söylem çalışmaları içerisinde eleştirel bir konum, yönelim ya da tutum olduğunu söylemek mümkündür (van Dijk, 2009, s. 62). Ancak eleştirel söylem çözümlemesinin yalnızca bir yöntem olmadığını vurgulamak gerekir (Özer, 2018). Nitekim eleştirel söylem çözümlemesi, geliştirildiği yıllarda aktif-pasif yüklemden/cümle yapısından anlam

çıkartırken artık anılan isimlerin her birinin kendi kuramsal yaklaşımları, yöntemleri ve çözümleme teknikleri bulunmaktadır. Bunlar arasında sosyal aktör, diyalektik ilişkisel, söylem tarihsel ve sosyo-bilişsel yaklaşımı anmak gerekir. Bu çalışmada da son olarak anılan sosyo-bilişsel yaklaşım çerçevesinde bir çözümleme gerçekleştirilmiştir.

Bu bilgilerden sonra bir anlamda çalışmanın yapılmasını da meşrulaştıracak kısa bir durum saptaması yapmak yararlı olacaktır. Türkiye’de kuramsal temeli yıllarca Britanya Kültürel İncelemelerine dayandırılan çalışmalarda eleştirel söylem çözümlemesi yönetime indirgenmiştir (Özer, 2018). Bu tutumun günümüzde geçerli olamayacağını belirtmek doğru olacaktır.

Eleştirel söylem çözümlemesi, sosyal bilimler ve insani bilimler içerisinde bir çalışma alanıdır. Bu alanlar içinde 1980’lerden beri sosyal konumlanışı başarılıdır. Söz konusu alan, sorun uyumludur ve disiplinler arası bir araştırma programı olarak tanımlanabilmektedir (Wodak, 2014, s. 302). Özünde dili sosyal pratik olarak görmektedir (Fairclough & Wodak, 1997; Wodak ve Meyer, 2009, s. 5). Bu nedenle, girişte belirtilen sosyo-politik duruş ve dilbilimsel kavramlardan yararlanma durumu bir anlamda zorunluluktur.

Eleştirel söylem çözümlemesi, bu çerçevede gücün kötüye kullanımını ortaya çıkarmaktır. Belirtildiği gibi alanın araştırmacıları kendilerine özgü sosyo-politik bir duruşa sahiptirler ve bunun sayesinde sosyal eşitlik ve adalet konusunda ezilenlerden yana taraftırlar. Onlar deyim yerindeyse “aşağıdan yukarıya doğru bir bakışa” sahiptirler. Söz konusu duruş hem kuramsal yaklaşımlarına hem yönetime ilişkin açıklamalarına hem de çözümlemelerindeki konumlanış biçimine yansımaktadır (van Dijk, 2009). Örneğin söylenenin yanı sıra söylenmeyen de çözümlemeye katılır. Bu durumu bir örnekle açıklamak mümkündür: Greve giden işçilerle ilgili haberin üst başlığı; “İşçiler greve gittiler”, başlık ise “Kamu sağlığı tehlikede” şeklinde olabilmektedir. Bir otobüs durağı yanında birikmiş çöp yığını fotoğrafı da olayın kanıtı olarak kullanılabilmektedir. Burada dolaylı olarak anlatılan işçilerin, “kamu sağlığının tehlikeye düşmesine neden olduklarıdır.” Söylenmeyen ise “işçilere zulüm yapıldığıdır.” Nitekim işçiler, son kertede greve gider ve grev de yasal haktır.

Eleştirel söylem çözümlemesi ile ilgili vurgulanması gereken bir nokta da bu alanın akademisyenlerinin söylemin sosyal egemenliğinin üretim ve yeniden üretim biçimleriyle ilgili olduklarıdır. Buna göre bir grup, diğer insanlar ya da insan grupları üzerinde gücü kötüye kullanabilir. Bunun bilinmesi gerekir. Ama tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda egemenlik uygulanan kesimlerin, kötüye kullanımlara karşı direnme yollarının da bilinmesi zorunludur (van Dijk, 2009, s. 63). Dolayısıyla eleştirel söylem çözümlemesi egemenlik uygulanmasını ve buna direnilmesi gerektiğini açığa vurma gücüne sahiptir. Nitekim söylem, egemenlerce yapılandırılır ve kullanılır.

Öte yandan söylemler tarihsel olarak üretilir ve yorumlanır. Güçlü gruplar ideolojileriyle, egemenlik yapılarını meşru hale getirmektedirler (Wodak, 2002, s. 12). Bu durumda eleştirel söylem çözümlemesinin baskıyı çözümlediğini belirtmek

yanlış olmayacaktır. Sonuçta eleştirel söylem çözümlemesi, sosyal eşitsizliği eleştirel olarak incelemeyi amaçlamaktadır (Weiss & Wodak, 2003, s. 15).

Bu arada eleştirel söylem çözümlemesinin, eşitsiz güç ilişkilerine direnme olanaklarını tanımladığını da belirtmek gerekir. Bu görüşe göre, anlamın üretimindeki ideoloji ve gücün etkileri şeklinde beliren egemen yapılar gizlenir ve gizlendikçe de doğal formlar haline dönüşür. Direnme, yaratıcılık eylemleri içinde işleyen egemen taraflı sabit söylemsel pratiklerin kırılmasını ifade etmektedir. Bu çerçevede eleştirel söylem çözümlemesi kendi sosyal, politik ve kültürel bağlamlarında metin ve konuşmanın işlevleri ve yapılarını çözümlemektedir. Kitle iletişiminde den getirildiğinde, haber medyasının mesajlarını anlamak için bazı söylemlerin stratejilerine yönelmek zorunludur (van Dijk, 1995a).

Eleştirel söylem çözümlemesinin açıklanmasına ayrılan bu kısa bölümde son olarak şunları belirtmek doğru olacaktır: Göçmenlerin, mültecilerin ve diğer azınlıkların neredeyse tüm dünyada uzun süredir önyargılara, ayrımcılığa ve ırkçılığa katlandıkları görülmektedir. Kadınlar da erkek egemenliğinin öznesi konumdadırlar. Onlar, şiddete ve cinsel tacize uğramaktadırlar. Eleştirel söylem çözümlemesinin bu konularda ezilenlerin öyküsünü açığa vurduğunu ve bu durumlar sürdükçe de varlığını sürdüreceğini ifade etmek gerekmektedir (van Dijk, 1993, s. 253).

Sosyo-Bilişsel Söylem Çalışmaları

Sosyo-bilişsel söylem yaklaşımı, Teun Adrian van Dijk (2015; 2016) tarafından geliştirilmiştir. Ancak O, geliştirdiği yaklaşıma sosyo-bilişsel söylem çözümlemesi dememektedir. Bunun yerine sosyo-bilişsel söylem çalışmaları şeklinde bir tanımlamayı seçmekte ve bu kullanımı doğru bulmaktadır. Nasıl ki sosyal yapılar ve söylem yapılarıyla ilişkili eleştirel söylem çözümlemesi, söylem çözümlemesinin alt kolu ise sosyo-bilişsel söylem çalışmaları da eleştirel söylem çalışmalarının alt dalıdır.

Sosyo-bilişsel söylem çalışmaları, bilişsel arayüz aracılığıyla işleyen çok disiplinli bir türdür. Bu türün “yalnızca bir yöntem olmadığını ifade etmek zorunludur.” Kuşkusuz anılan alan deney, etnografi, görüşmeler, yaşam öyküleri, odak grup, katılımlı gözlem gibi bazı farklı yöntemleri kullanabilmektedir (van Dijk, 2013; Wodak, 2009).

van Dijk’ın söyleme sosyo-bilişsel yaklaşımını üç kavram karakterize etmektedir. Bunlar, “Söylem-Biliş-Toplum”dur. Söz konusu üçgende “biliş” kavramı, diğer yaklaşımlardan farklılığı ortaya koymaktadır. Nitekim eleştirel söylem çalışmaları içindeki tüm yaklaşımlar “söylem ve toplum” arasındaki ilişkiyi çalışırken, sosyo-bilişsel yaklaşım bazı ilişkilerin bilişsel olarak dolayimli olduğunu ileri sürerek biliş kavramını da devreye sokmaktadır. Konuyla ilgili getirilen açıklamada, söylem ve sosyal yapılarının farklı doğalara sahip olduğu ve bunların bireysel ve sosyal üyeler olarak dil kullanıcılarının zihni temsilleri aracılığıyla ilişkilendirilebileceği belirtilmektedir (van Dijk, 2015, s. 64).

Bilişin, söylemin açığa vurulmasındaki önemi, “güç” kavramı eşliğinde açıklanabilir. Yukarıda da ifade edildiği gibi söylemin eleştirel çalışması, sosyal yapılarla söylemsel yapıları açık olarak ilişkilendiren çok disiplinli bir kuram üzerine temellenmek zorundadır. Ancak böylece güç ve gücün kötüye kullanımının söylemsel olarak nasıl yasalaştırıldığını ve yeniden üretildiğini tanımlayabilir ve açıklayabilir. Kuşkusuz sosyo-bilişsel yaklaşımı farklı kılan, söylem ve toplum arasındaki bu ilişkilerin bilişsel olarak dolayımlandığını kabul etmesidir (van Dijk, 2014, s. 1).

Söylem-biliş-toplum üçgeni, ırkçı söylemi açıklamada kullanılabilir. Bunun için başlangıçta ırkçı metin ve konuşmanın bazı yapılarıyla ilgili söylemsel unsurlar ele alınmalıdır. Örneğin göçmenler ve azınlıkların olumsuz betimlenmesi ve reddediş durumu ortaya konabilir. Betimlemelerde kullanılan şu unsurlar dikkate alınmalıdır: Sözcükler, gramatik yapılar, safsatalar, argümanlar ya da metaforlar. Biz ve Onlar durumu gözler önüne serilirken, ideolojik kutuplaştırmının diğer unsurları saptanarak insanlara sunulmalıdır. Sosyal olarak paylaşılmış etnik önyargılar, ırkçı ideolojiler ve bireysel dil kullanıcısının zihni modellerini etkileyen yollar altı çizilerek açıklanmalı ve yorumlanmalıdır.

Sosyo-bilişsel yaklaşım, yalnızca zihni temsillerin temel rolünü açık hale getirmez. Aynı zamanda bu yaklaşım katılımcıların bilgi, inanç ve/veya enformasyonu olmak üzere farklı bilişsel nosyonlar bakımından tanımlanabilir. Söz konusu tanımlama işlemi/çözümleme sırasında kullanılabilecek bazı kavramlar şunlar olabilir: “Sesbilimsel vurgu, sentaktik sözcük düzeni, konu ya da odak, önermelerin yapıları, önermeler arasındaki bağdaşıklık ilişkileri, adıl ve eş gönderge, söylemin konusu ya da global anlamları, kişi özellikli anlatımlar, kanıtlar, değerlendirme ifadeleri, ön varsayımlar ve argümanlar.” (van Dijk, 2016, s. 3). Bunlar, van Dijk’ın yaklaşımının 40 yıldan fazla süredir belli bir tutarlılığı yakaladığını göstermektedir (van Dijk, 1983; 1988a; 1988b; 1991a; 1993; 2015; 2016).

Öte yandan Teun Adrian van Dijk’ın yaklaşımında çok disiplinli bir kavram olan ideoloji, bazı bilişsel ve sosyal işlevlere sahiptir (van Dijk, 2006, s. 117). İdeoloji, eleştirel söylem çözümlemesinin çerçevesinde toplum, söylem ve sosyal bilişi bağlayan kavramsal üçlü grubun içerisine eklemlenmiştir (van Dijk, 1995a, s. 17). van Dijk’ta ideolojilerin grupların üyeleri tarafından paylaşıldığı varsayılmaktadır. Böylece farklı sosyal sorunlar hakkında bazı farklı cinsiyetçi ve ırkçı tutumlar vardır. Ama onlar cinsiyetçi ve ırkçı ideolojilerin altını çizme üzerine daha soyut seviyede temellenebilir (van Dijk, 1998).

Yöntem

İlgili haber, belirtildiği gibi Teun Adrian van Dijk’ın kuramsal duruşuna ek olarak geliştirdiği makro-mikro şeması uyarınca çözümlenmiştir. van Dijk’ın modeli “makro ve mikro yapı” başlıklarını taşıyan iki bölümü içermektedir. “Tematik ve şematik çözümleme” makro yapının unsurlarıdır. Burada önemli olan haberlerin belli bir şemayı izlemesidir. Söz konusu şema hiyerarşiktir. Aslında bu, bir zorunluluktur. Nitekim haberlerin üretim süreci dikkate alındığında hız, zaman, gazetecilik ruti-

nleri, uzmanlaşmış çalışan insan ve baskı dönemi önem taşımaktadır. Bu işlemler defalarca gerçekleştirilmektedir. Bu da bir şema tarafından örgütlenmek zorundadır. Aksi durumda haber üretimi aksayacaktır.

Şema içerisinde başlık ve haber girişinin görevi özetleme yapmaktır. Bunlar okuyucunun metnin içine girmesini sağlar. Ana olay, katılımlar ve katılımcılar ile zaman başlık ve haber girişinde özetlenen yapıda sunulmaktadır. Burası şemanın üst seviyesidir. Şemaya metnin katılması gerektiğini anımsatmak yararlı olacaktır. Böylece metnin temasını üst seviyede yani başlık-haber girişi tarafında bulmak mümkündür. Makro yapıya katılan çözümleme unsurları arasında başlıklar ve haber girişinin yanı sıra şunlar da bulunmaktadır: Ana olay, haber kaynakları, arda-lan ve bağlam bilgisi, olay taraflarının olayları değerlendirmesi, sonuçlar. Fotoğraflar ise aşağıda belirtilen retorik unsuru içinde yer alabilirken, tematik yapı unsuru olarak da ele alınabilmektedir.

Mikro yapı çözümlemesinde kullanılan unsurlar şunlardır: Sentaktik çözümleme, yerel bağdaşıklık, sözcük seçimleri ve retorik çözümlemesi. Sentaktik çözümleme bakımından söylendiğinde aktif ya da pasif yapıyla kurulan bir cümlelerin anlamı farklı olabilmektedir. Yerel bağdaşıklıkta art arda gelen cümlelerin ve cümlelerin bölümlerinin birbirleriyle olan ilişkilerine bakılmaktadır. Cümleler arasındaki nedensel, işlevsel ve referansal ilişkilere odaklanılmaktadır. Burada belirtim, özetleme, zıtlık ve yorum yapıp yapılmadığı sorgulanmaktadır. Elbette ideolojik bulgular da dikkate alınmaktadır. Sözcük seçimleri, ideolojik yapılanma açısından oldukça önemlidir. Örneğin farklı ideolojik çizgilere sahip yayın organlarında aynı insan terörist ya da özgürlük savaşçısı olarak tanımlanabilmektedir. Haberin retoriğinde ise görgü tanıklarının ifadeleri, rakamlar vs. ikna etme ve inandırıcı olabilme gücüne sahip olması dolayısıyla çözümlemeye katılmaktadır.

Çalışmada örnek olay çalışması yöntemi kullanılmıştır. Bir başka deyişle çözümlemesi yapılan haber bu yöntem bağlamında seçilmiştir. Söz konusu yöntemin İngilizce ismi "case study"dir. Türkçe karşılığı olarak çok sayıda kavram kullanılabilmektedir. Bunlar arasında; "olay incelemesi, durum çalışması, örnek olay incelemesi, vaka çalışması, vaka incelemesi" bulunmaktadır. Örnek olay çalışması yönteminin kavramsal durumu karmaşıktır ve tanımıyla ilgili bir oydaşma da bulunmamaktadır. Bu yöntemle bir olayın ayrıntılı bir incelemesi yapılır (Bogdan & Biklen, 2003'ten aktaran Deveci & Deveci, 2018, s. 127). Çalışmadaki çözümleme, örnek olay çalışmasından tanımlayıcı örnek olay kapsamına girmektedir. Nitekim araştırılan konunun tanımlanması ve açıklanması ve bir olay derinlemesine nitel olarak incelemiştir (Hagan, 2006).

Çalışmada bir haber kullanılmıştır. Bu haber, 9 Ekim 2022 tarihinde Hürriyet gazetesinde yayımlanan "Boşanmasına saatler kala öldürüldü" başlıklı haberdır (Bkz. EK 1). Google'a "kadın cinayeti haberleri" yazılmış ve ilk çıkan haber ele alınmıştır. Bu tutum, araştırma yapılmadan önce geliştirilmiştir. Haberin, Hürriyet gazetesinden seçilmesinin nedeni de budur. Çözümleme sırasında haberin üretim yaptığı anlamsal yön belirlenmiştir. Daha sonra bu yöne dilbilimsel kavramların

nasıl bir katkı verdiği saptanmıştır.

Çözümleme

Teun Adrian van Dijk'ın çalışmalarında haberler çözümlenirken iki bağdaşıklık yapısı kullanılmaktadır. Bunlar, yerel ve global bağdaşıklık (van Dijk, 1991a, ss. 112-113). Global bağdaşıklık şemanın makro yapı başlığı bakımından kullanılabilir. Haber söyleminin makro yapısının en üstünde, geleneksel olarak başlıklar ve haber girişleri bulunur (van Dijk, 1991a, s. 113).

Başlık: "Boşanmasına saatler kala öldürüldü."

Spot: "Bihter Yalçınsoy eşinden şiddet gören yüzlerce kadından sadece biri. Yaşadığı şiddete dayanamayan Bihter Yalçınsoy boşanma davası açtı. Ancak davaya saatler kala eşi Rahman Yalçınsoy tarafından bıçaklanarak öldürüldü."

Başlık, yalın olarak kullanılmıştır. Başlıkların içeriğine göre odakta boşanma olayı ve cinayet vardır. Ancak, başlık iki makro önermeyi (tema) ifade etmektedir. Bunlar, eşlerden birinin girişimiyle evli bir çiftin boşanması ve onlardan birinin öldürülmesidir. Boşananın ve öldürülenin kadın olduğunu tahmin etmek zor değildir. Böylece geleneksel tarafı ağır basan bir toplumda kadının boşanması hoş karşılanmayacağından sorumluluğun kadında olduğu "sezdirimi" yapılmıştır. Başlığın kullanımına döndüğümüzde gazete için bu iki olay yani boşanma ve öldürülme önemlidir. Nitekim iki olay, önerme ya da tema, "saatler kala" ifadesiyle birbiriyle ilişkilendirilmiştir. Başlıkta böylece, enformasyon eksiltilimine gidilmiştir. Enformasyonun eksilmesi, habere konu olan olayın belli bir kalıpla sunulmasını, okunmasını ve belli bir ideolojik içeriğin emilmesini sağlamaktadır. Örneğin öldürülme olayı önemli konuma çekilmiştir ama "katil özne" gizlenmiştir. O kişi, bir erkektir. Bu, bir kadın cinayetidir ve kadının bir erkek tarafından öldürüldüğü vurgulanmamıştır.

Spot, haber girişi ve ardından gelen cümleler bu temanın ileriki ayrıntılarını sağlamaktadır. Bir başka deyişle haber girişi ve/veya spot, metni temsil etmekte, en önemli enformasyon burada yer almakta ve başlık da oradan elde edilmektedir. Spotta boşanmak üzere olan eşin kadın olduğu kesinleşmiş, şiddet görmesi dolayısıyla boşanma davasına haklı gerekçe sunulmaya çalışılmış ve bıçaklanarak öldürüldüğü açıklanmıştır. Burada katilin, öldürülen kadın Bihter Yalçınsoy'un eşi olduğu ve adı açıklanmaktadır. Ama koyu olarak gösterilen ve altı çizilen "dayanamayan" sözcüğünde sıfat sözcüğü kullanılarak cinayetin sorumluluğu kadına yüklenmiştir. Buna göre kadın eşin, erkek eşten şiddet görmesi açıklanıyormuş gibi yapılmış ama "şiddet gören yüzlerce kadından biri" denerek şiddet görmesinin önemi azaltılmış, adeta "yüzlerce kadın şiddet görüyor, onların hepsi mi boşanma davası açıyor" demek istenmiş ve böylece cinayete gerekçe sunulmuştur. Nitekim Türkiye toplumu gibi toplumlarda boşanma hele de kadının boşanması hoş görülmemeyebilir. Bu arada Bihter Yalçınsoy'un, yüzlerce kadın arasında önemi azaltılırken, aynı zamanda yüzlerce kadın da sıradanlaştırılmaktadır.

Başlık-haber girişi ilişkisinde en önemli unsurlardan biri başlıkta eksik

sunulan enformasyonun haber girişinde verilmesidir. Metnin ilk girişine göre, kim, nerede gibi bazı soruların karşılıkları girilmiştir. “İzmir’de Bihter Yalçınsoy (31), bir süre önce, 6 yıllık eşi Rahman Yalçınsoy’u (36) terk ettikten sonra boşanma davası açtı.” İfade, 6 yıllık eş boşanır mı anlamını beraberinde taşımaktadır. Bu, gazetenin ortaya koyduğu bir tavidir. Haberin çatısı ideolojik olarak örülmüştür. Nitekim her haberin bir söylemi vardır ve bu söylemde ideolojik üretim yapılabilmektedir. Bunu da ancak eleştirel araştırmacılar, konuya eleştirel bakımdan baktıklarında ortaya koyabilir. Örnekte görüleceği gibi yine sıfat sözcüğü kullanılmış ve terk etme sözcüğüyle olanların sorumluluğu kadın eş Bihter Yalçınsoy’a yüklenmiştir. Nitekim eleştirel söylem çözümlemesinde söylenen kadar söylenmeyen de önemlidir ve burada, bir kadının eşine boşanma davası açma hakkının geleneksel olarak olmadığı anlamı barınmaktadır. Bu anlam, “terk ettikten” ifadesi üzerinden gerçekleşmektedir. Elbette söylenmeyenin ortaya çıkarılması, ideolojik olanı yakalamak anlamına gelmektedir. Buna göre, kadının geleneksel ikincil rolü yeniden üretilmiştir. Bu işlem, gazetenin haberde takındığı ideolojik tavrı yansıtmaktadır.

Haberde bir hikâye anlatılmıştır denebilir ve sözü edilen durum, aynı zamanda hikâyeye giriş boyutunu temsil etmektedir. Başrollerde Bihter ve Rahman Yalçınsoy oynamaktadır. Buraya kadar olan enformasyon başlıktaki “boşanma” temasını ilgilendirmektedir. Bu bölümde geçen “Rahman Yalçınsoy, önceki gece, konuşmak için Bihter Yalçınsoy’un Karşıyaka ilçesi Cumhuriyet Mahallesi’nde oturduğu eve gitti. Bihter Yalçınsoy, konuşma teklifini reddedince ikili arasında tartışma çıktı.” ifadesi cinayete bir anlamda meşruluk kazandıracak aşağıdaki paragrafta verilen bir cümleye zemin hazırlamıştır. Nitekim erkek eşin eve gece gitmesi olumsuz anlam içerebilir ama bu, konuşma teklifinde bulunmasının verilmesiyle yumuşatılmıştır. İkili arasında tartışma çıkması, “parça bütün” ilişkisini çağrıştırmaktadır. Evlilik burada bütün, eşler de parçalardır. Dolayısıyla aynı zamanda bir “karşıtsal ikilik” oluşturmaktan sakınılamayarak şiddetin sorumluluğu parçayı temsil eden eşlerden kadına yüklenmiştir. Nitekim erkeğin konuşma teklifini kadın reddetmiştir. Bu da gazetenin ideolojik bir tavidir: Öldürülen kadın, bir kez daha öldürülmüştür, yok edilmiştir.

Haberin verilen kısmının devamında gelen cümle, “Tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine Rahman Yalçınsoy, eşini 3 yerinden bıçakladı.” şeklindedir. Bu örnek, haber girişinde de ideolojik tavır sergilendiğini gösterebilir. Kadın eş Bihter Yalçınsoy, kocasını terk etmiş ve böylece geleneksel yapı içerisinde normal karşılanmayacak bir duruma neden olmuştur. Böylece Bihter Yalçınsoy hatalı taraf olarak gösterilmiştir. Ayrıca ek olarak boşanma davası açmıştır gibi bir anlam oluşturmaktadır. Kuşkusuz eşi Rahman Yalçınsoy’un konuşma teklifini reddetmesinin haberde işlenmesi de kadın eşin zor durumda bırakmakta ve sorumluluğu ona yüklemektedir. Bütün bunlar deyim yerindeyse cinayete kılıf bulmaktadır. Hikâye olarak verilen haberde, bu gelişmelerin hemen sonrasında da işlenen cinayetin kendisi verilmiştir. Burada dikkat çeken bir nokta, tartışmanın kavgaya dönüşmesidir. Kavgaya, en az iki taraf arasında yaşanır. Dolayısıyla bu tartışma ve kavgada Bihter Yalçın-

soy'un da hatası bulunmaktadır çıkan anlama göre... Bu da bir ideolojik tavidir ve ölen kadın suçlu olarak sunulurken, öldüren erkeğin cinayeti gerekçeler yaratılarak meşrulaştırılmıştır. Şöyle denmektedir:

“Tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine Rahman Yalçınsoy, eşini 3 yerinden bıçakladı. Bihter Yalçınsoy kanlar içerisinde yere yığılırken, Rahman Yalçınsoy olay yerinden kaçtı. Komşuların ihbarı üzerine adrese polis ve sağlık ekipleri sevk edildi. Bihter Yalçınsoy'un bedeninde 2'si göğüs ve 1'i yüz bölgesinde olmak üzere 3 derin kesiğe rastlandı.”

İlk cümledeki ifadeye göre, erkek Rahman Yalçınsoy'a öldürme hakkı verilmiştir ve cinayet bir kez daha meşrulaştırılmıştır. Nitekim kadın, tartışmanın bir tarafıdır ve kavga iki taraf arasında çıkmıştır. Kavgada öldürmede olabilir seçeneği dolaylı yönden anlatılmaktadır.

Öte yandan devlet, görevsel sunulmaktadır. Polis ve sağlık ekiplerinin hemen gelmesi, polis ekiplerinin çalışması sonucu kaçan Rahman Yalçınsoy'un kısa sürede yakalanması, işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilmesi ve çıkarıldığı hakimlikçe tutuklanması... Bütün bunlar devletin üzerine düşeni yaptığının işareti olarak sunulmaktadır. Bu arada cinayet işlenmiştir ve Bihter Yalçınsoy ölmüştür. Aşağıdaki alıntı aslında aynı zamanda hikâyenin orta yani gelişme bölümünün tamamlanmasını sağlamaktadır.

“Ağır yaralanan Bihter Yalçınsoy, yapılan ilk müdahalesinin ardından ambulansla Çiğli Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldı. Ancak doktorların tüm çabasına karşın kurtarılamadı. Rahman Yalçınsoy ise polis ekiplerinin çalışması sonucu kısa sürede yakalandı. Gözaltına alınan Yalçınsoy, sorgulanmak üzere Asayiş Şube Müdürlüğü Cinayet Büro Amirliği'ne götürüldü. İşlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Rahman Yalçınsoy, çıkarıldığı hakimlikçe tutuklandı.”

Bu haberde ana olayın ideolojik olarak sunulduğu yukarıda kanıtlanmıştır. Nitekim ana olay cinayetin işlenmesidir ve buna gerekçeli olarak yer verilmiştir. Sonuçlar bakımından bir noktanın belirtilmesi yararlı olacaktır. van Dijk, sonuçları haber değerliliği bakımından ele almaktadır. Buna göre haberdeki en önemli sonuç erkeğin boşanmak isteyen kadını öldürmesidir. Ancak sonuçlar ideolojik bakımdan da irdelenebilir. Bu çerçevede sonuçlara bakıldığında iki önemli sonucun karşımıza çıktığı anlaşılmaktadır. Şunlar sezdirimler bağlamında akla gelmektedir:

1. Evi terk eden, boşanma davası açan ve konuşmayı reddeden kadınlar kocaları tarafından öldürülürler ve bu meşrudur.

2. Devlet, her yerdedir ve her cinayeti aydınlatır. Polis, katil zanlılarını yakalar, mahkeme de cezasını hemen verir.

Olayda ardaan ve bağlam bilgisi verilmemiştir. Bu, bir kadın cinayetidir. Bu soruna neden çözüm bulunmadığı tartışılmamaktadır. Uzman görüşlerine ayrıntılı olarak yer verilmemektedir. Haberin özendirme gücü olduğu önerilebilir. Haber kay-

nakları muhabirdir ve muhabir en inandırıcı haber kaynağıdır. Olay taraflarından yorumlar da yer almamaktadır. Bunun yerine bir hikâye anlatılmış ve olay şöyle bağlanmıştır:

“Bihter ve Rahman Yalçınsoy arasında şiddetli geçimsizlik olduğu, çiftin dün sabah İzmir Adliyesi’nde boşanma davalarının görüleceği belirtildi. Bihter Yalçınsoy’un boşanma davasında hazır bulunmak üzere annesiyle beraber yaşadığı il olan Eskişehir’den İzmir’e geldiği ve kız kardeşinin evinde kaldığı öğrenildi. Kadının davaya saatler kala, boşanma aşamasındaki eşi tarafından öldürülmesi yakınlarını yasa boğdu.”

Dikkat edilirse ideolojik sunum burada da sürmüştür. Sanki tüm Türkiye toplumunu ilgilendirmesi gereken bir sorun, yakınlarının çaresizlikleri ve üzülmeleri dışında iki kişi arasına sıkıştırılmış ve onlara indirgenmiştir. Kuşkusuz kadın cinayetlerinin çözülmesi gerektiğine ilişkin bir tartışma da yapılabilirdi. Sosyologlar, psikologlar, eğitim uzmanları ve iletişimcilerden görüş aktarılabilirdi. Ancak liberal çoğulcu/geleneksel habercilikte bu durum gerçekleştirilemez. Nitekim haber üretim pratikleri ideolojik üretim yapılmasına destek vermektedir.

Mikro yapıda da ideolojik üretim sürmüştür. Bu bakımdan van Dijk’ın (1991a) yaptığı gibi tarza bakılabilir. Haber çözümlenirken eleştirel söylem çözümlemeciler tarafından saptanan şey şudur: Değişik sözcüksel ifadeler ya da değişik sentaktik yapıları kullanılarak benzer ya da aynı şey seçenekli olarak söylenir ve bu metinsel bir sonuçtur (van Dijk, 1991a, ss. 115-116). Bu nedenledir ki, tarza ilişkin tercihler, çok belirgin şekilde sosyal ve ideolojik yorumsal açıklamaları içerir. Nitekim onlar grup üyelerinin özelliklerini sosyal ve iletişimsel durumlar bakımından belirtir ve bunu aynı zamanda haber aktörleri ve haber olayları hakkında muhabirlerin düşünceleri bağlamında da yapar. Böylece “Ağır yaralanan, kanlar içerisinde yere yığılırken, eşini 3 yerinden bıçakladı, Tartışmanın kavgaya, terk ettikten sonra boşanma davası açtı” kullanımları muhabirin ideolojik konumunu yansıtabilir. Muhabir de yayın organının çizgisi uyarınca kurumsal sosyalleşmesini tamamlamıştır ve sahiplikten başlayarak en alta doğru haberin yayımlandığı kurum, bu konuda bir ideolojik tavır geliştirmiştir. Söz konusu ideolojik tavra göre, yayın organı erkek yanlısı bir tutum sergilemiştir.

Tarzin başka bir görünümü cümlelerin sentaksıdır. Örneğin güç sahipleri olumsuz bir davranışın öznesiyse bu durum pas geçilir. Ancak Türkçede aktif yapıyla öznenin eyleminin güçlendirilmesi söz konusu olabilmektedir. “Bıçakladı, kaçtı” gibi yüklem bu yönde işlev görebilir. Ama pasif yapı cümle kullanımları da önemlidir. “Komşuların ihbarı üzerine adrese polis ve sağlık ekipleri sevk edildi” cümlesinde pasif yapıyla, sevk eden devlet olduğu için onun görünmez gücü pekiştirilmiştir denebilir.

Eleştirel söylem çözümlemecisinin ve günlük dil kullanıcısının her ikisi de öncelikli olarak anlamla ilgilenir: Bu metin ya da konuşma ne hakkındadır, o ne demek istiyor ve dil kullanıcısı için ne ifade ediyor? Bu soruların yanıtlarının bir

bölümü metin içerisinde verilmektedir. Metnin anlamını tanımlamak için kullanılan önemli bir nosyon, önermedir. Bu önerme, tümceciğin kavramsal anlam yapısı olarak tanımlanabilir (van Dijk, 1977'den aktaran van Dijk, 1991a). Kuşkusuz buraya kadar yapılan çözümlemeler anlamın ne yönde olduğunu ve nerede sabitlendiğini göstermiştir.

Metnin anlamları içinde çalışılan önemli nosyonlardan biri de metnin yerel bağdaşıklığıdır: Metnin ardışık önermeleri birbirlerine nasıl bağlıdır? Metnin yerel bağdaşıklığının temel durumlarından biri şudur: Onların önermeleri, zaman, durum, neden ve sonuç aracılığıyla ilişkilendirilir. "İzmir'de Bihter Yalçınsoy (31), bir süre önce, 6 yıllık eşi Rahman Yalçınsoy'u (36) terk ettikten sonra boşanma davası açtı." "Rahman Yalçınsoy, önceki gece, konuşmak için Bihter Yalçınsoy'un Karşıyaka ilçesi Cumhuriyet Mahallesi'nde oturduğu eve gitti. Bihter Yalçınsoy, konuşma teklifini reddedince ikili arasında tartışma çıktı." "Tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine Rahman Yalçınsoy, eşini 3 yerinden bıçakladı." Bu cümleler anlamsal bakımdan birbirlerine bağlanmıştır. Nitekim cinayetin nedeni olarak terk etme, boşanma davası açma, konuşma isteğinin reddedilmesi ve tartışmanın kavgaya dönüşmesi gösterilmektedir. 6 yıllık eş zamanı, boşanma ve cinayet durumunu göstermektedir. Sonuçta bir kadın öldürülmüştür.

Burada aynı zamanda senaryolar üretilmiştir. Birinci sahnede, evin terk edilmesi vardır. İkinci sahnede, eşlerden erkek olanın konuşma isteği verilmiştir. Daha sonra eşlerden kadın olanın reddedişi ve bıçaklama olayı sunulmuştur. Senaryoların sosyal bilgisi, metnin önermeleri ve kavramları arasındaki çok sayıdaki "kayıp bağlar"ı bizim paylaşımımıza sağlamaktadır. Bu kavram ve önermeler, okuyucu tarafından bilinen olarak ön varsayılan diğer enformasyondur. Dünya bilgisi ve inancına bu bağımlılık, öznel ve ideolojik bağdaşıklık yaratabilir: Gazeteci için uyumun ne olduğu okuyucu için olmayabilir (van Dijk, 1991a, s. 112). Bu haberde de ön varsayılan çok sayıda örnek görülmektedir. Örneğin kadının evini terk etmesi, Türkiye toplumunda hoş karşılanmayabilir; erkek tarafının kadın tarafının ayağına kadar gitmesi ve konuşma isteği gibi bir davranışın reddi de bu şekilde bir tepkiye neden olabilir.

Bu tür referansal yerel bağdaşıklığın yanı sıra, önermeler işlevsel olarak da uyumlandırılabilir: Örneğin ikinci önerme, Belirtimin (Specification), Yorumun (Paraphrase) Zıtlığın (Contrast) ya da Örneğin (Example) işlevine sahipse, birinci önermeyle ilişkisi göreceli bir durum alabilmektedir. Haberlerdeki önermeler, Belirtim ilişkileri tarafından sık sık bağlanır: Daha genel önermeler ileriki ayrıntıyı veren daha özel bir önerme tarafından takip edilir. Kim, ne, nerede ve nasıl yapmış? Benzer şekilde sonraki cümleler önceki birinin özellikli yorumları olabilir ve onlar özel değerlendirici bulguları taşıdığı zaman ideolojik işlevlere sahip olabilir (van Dijk, 1991a, s. 112).

"Bihter ve Rahman Yalçınsoy arasında şiddetli geçimsizlik olduğu" ifadesi belirtim örneğidir. İfadede "şiddetli geçimsizlik" denerek yorum da yapılmıştır. "Bihter ve Rahman" denerek zıtlık da kurulmuştur. Bu, aynı zamanda bir örnektir.

Haberin retoriğinde de mahalle sakinleri gibi görgü tanıkları ve fotoğraf kullanılarak inandırıcılık sağlanmaya çalışılmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada kadın cinayeti, bir kadının eşi tarafından öldürülmesi olayını anlatan haberin çözümlemesiyle ele alınmıştır. Haberde pasifleştirilen özne Bihter Yalçınsoy, olayın yaşandığı 2022 yılında öldürülen 579 kadından biridir. Kuşkusuz bu cinayetler önemlidir. Bir yılda 600'e yakın kadın öldürülmüştür. Elbette böylesi bir konuyu çalışmak önemlidir.

Çalışmada Bihter Yalçınsoy cinayetini veren haber, Teun Adrian van Dijk'ın eleştirel söylem çalışması olan sosyo-bilişsel yaklaşımla uyumlu makro-mikro şeması uyarınca çözümlenmiştir. Çözümleme sonunda şemanın, Türkçe haberi açıklama gücüne sahip olduğu görülmüştür. Bu çözümleme, van Dijk'ın yaklaşımı ve şeması bakımından bir iddiayı içermektedir: "Çözümleme doğru yapılmıştır." Teun Adrian van Dijk'ın şemasının tüm aşamalarının, Türkçe haberi açıklama gücüne sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan çözümleme amaç ve temel tezi destekler görünmektedir.

Ayrıca haberin söyleminde ideolojik üretim yapılmıştır. Bu da önemli bir sap-tamadır. Haberin söyleminde ideolojik üretim yapılması demek medyanın, kendisine atfedilen 4. Güç rolünü bir başka deyişle toplumsal rolünü yerine getiremeyeceği anlamına gelir. Haberde bu anlamda kadının yok sayıldığı iddiası getirilebilir. Kadın zaten habere göre öldürülmüştür. Bir kadın, böylesi bir haberde yok sayılıyorsa bu, medyanın toplumsal rolünü yerine getirmediği anlamına gelir. Görevini yerine getirmek bir yana, cinayeti işleyen kocanın bu eylemi dilbilimsel kurallar uyarınca yapılan çözümleme sonunda anlaşılmıştır ki, meşrulaştırılmıştır. Nitekim odakta kadının boşanmak istemesi üzerine öldürüldüğü teması bulunmaktadır. Böylece meşrulaştırılan durum, erkeğin davranışı yani cinayeti işlemesi olarak belirmiştir.

Haberin başlığında enformasyon eksiltimi yapılmıştır. Bu, başlıkta ideolojik üretime neden olmuştur. Haber başlığının açılımı spot ve haber girişinde gerçekleştirilmiştir. Ama söz konusu açılım, bu başlığın içerik bakımından devamı şeklinde olmuştur. Dolayısıyla haberin her bir adımında ideolojik tavır sergilenmiş ve üretim yapılmıştır. Bunda ardaalan ve bağlam bilgisinin yetersiz olarak verilmesinin etkisi olmuştur. Haber kaynağı uzmanlar değildir. Muhabir ve editörler, olay anıyla ilgilenmektedirler. Olay tarafları hikâyenin sahnesinde yoklardır. Haberin sunduğu sonuçlar ideolojiktir. Mikro yapıda da durum benzerdir. Sentaktik çözümlemede aktif ve pasif cümleler ideolojik boyutlarıyla var olmuştur. Cümleler arasında yerel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur. Haberin inandırıcılığı sağlanmıştır. Bunun için görgü tanıklarına "mahalle sakinleri" adı altında atıf yapılmıştır.

Türkiye'de Nevin A. Yıldız'ın kadın cinayetleriyle ilgili çalışmaları bulunmaktadır (Yıldız-Tahincioğlu, 2010; 2013; 2015). Bunlar arasında eleştirel söylem çözüm-

lemesi yapılanlar da vardır. Ayrıca daha yenilerde Yağmur Öngün ve Ömer Özer'in (2023) kadın cinayetleri konusunda bir çalışması yayımlanmıştır. Ömer Özer (2020), İsveç'te babası tarafından öldürülen Fadime Şahindal cinayeti haberlerini Kültürel Çalışmalar çerçevesinde incelemiştir. Söz konusu çalışmaların kuramsal temel-uygulama uyumu, çözümleme tekniği, haberlerin analizi ve yorumu, bu bakımdan bağlamına ait değerlendirmeler ve tartışmasıyla örnek ve önemli çalışmalar olduğunu belirtmek doğru olacaktır. Bu çalışma da amacını ortaya koyma bakımından başarılı olmuş bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Nitekim dilbilimsel kavramlar çözümlemelerde kullanılmış ve bu, oluşan anlam ve/veya boşanma isteği üzerine öldürülen kadın için yapılan yoruma etki etmiş ve gerçekleşen çağrışımsal anlam bakımından işlevsel olmuştur.

Türkiye'de van Dijk'ın modelini kullanarak çok sayıda çalışma üretilmiştir. Ömer Özer (2018), bu çalışmaların çoğunun sorunlu olduğuna işaret etmiştir. Buna gerekçe olarak da kuramsal temel-yöntem uyumsuzluğu ve çözümlemelerin deyim yerindeyse çalakalem yapılmasını göstermiştir. Kuşkusuz 1990'larda yapılan çalışmalarda Britanya Kültürel Çalışmaları için geçerli olacak bir kuramsal temelden hareketle çözümlemeler yapılmıştır. Bu tercih, o dönemde popüler olabilir. Ama artık, eleştirel söylem çözümlemesi alanının kendi kuramsal yaklaşımları, yöntemleri, modelleri ve çözümleme teknikleri geliştirilmiştir. Türkiye'de de özgün çalışmada yapıldığı gibi bunların dikkate alınmasının zamanı gelmiştir. Örneğin eleştirel söylem çözümlemesi yalnızca bir yöntem değildir. Onu yöntemle sınırlı kılmak yanlış bir kabul olacaktır.

References

- Deveci, B. & Deveci, B. (2018). Örnek olay çalışmasına ilişkin teorik bir değerlendirme. *Social Sciences Studies Journal*, 4(13), 126-135.
- Fairclough, N. (1992b). *Discourse and social change*, Polity Press.
- Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). Discourse as social interaction: Discourse studies: A multidisciplinary introduction. T. A. van Dijk (Ed.), *Critical discourse analysis* (ss. 258-284). Sage.
- Hagan, E. F. (2006). *Research methods in criminal justice and criminology*, MA: Allyn and Bacon.
- Öngün, Y. & Özer, Ö. (2023). Kadın cinayetleri haberlerinin sunumunda ideolojik üretim: Eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı. *Global Media Journal TR Edition*, 13(26), 1-24.
- Özer, Ö. (2018). *Gökyüzüne çılgılık: Öncülerden eleştirel söylem yaklaşımları ve özgün çözümlemeler*, Literatürk Academia.
- Özer, Ö. (2020). Töre bu defa İsveç'teydi: "Fadime Şahindal Namus Cinayeti" haberlerinin yapısalcılık etkisindeki Britanya Kültürel Çalışmaları çerçevesinde incelenmesi. *TRT Akademi*, 5(10), 490-513
- van Dijk, T. (1977). *Text and context. Explorations in the semantics and pragmatics of discourse*. Longman.
- van Dijk, T. (1983). Discourse analysis: Its development and application to the structure of news. *Journal of Communication*, 33(2), 20-43.
- van Dijk, T. (1984). *Prejudice in discourse*. Benjamins.
- van Dijk, T. (1985). Semantic discourse analysis. T. van Dijk, (Ed.), *Handbook of discourse analysis* (ss. 103-136). Academic Press.
- van Dijk, T. (1987a). *Communicating racism: Ethnic prejudice in thought and talk*. Sage Publications.
- van Dijk, T. (1987b). Episodic models in discourse processing. R. Horowitz & S. J. Samuels (Eds.), *Comprehending oral and written language* (ss. 161-196). Academic Press.
- van Dijk, T. (1988a). *News as discourse*. Lawrence Erlbaum Associates.
- van Dijk, T. (1988b). *News Analysis. Case studies of international and national news in the press*. Erlbaum.
- van Dijk, T. (1991a). Media contents the interdisciplinary study of news as discourse. K. B. Jensen & N. W. Jankowski (Eds.), *A handbook of qualitative method-*

ologies for mass communication research (ss. 108-120). Routledge.

van Dijk, T. (1991b). *Racism and the press*. Routledge.

van Dijk, T. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse and Society*, 4(2), 249-283.

van Dijk, T. (1995a.) Discourse semantics and ideology. *Discourse and Society*, 6(2), 243-289.

van Dijk, T. (1995b). Power and the news media, D. L. Paletz (Ed.), *Political communication and action* (ss. 9-36). Hampton Press.

van Dijk, T. (1995c). Discourse analysis as ideology analysis. C. Schäffner & A. Wenden (Eds.), *Language and Peace* (ss. 17-33). Dartmouth Publishing.

van Dijk, T. (1998). *Ideology*, Sage.

van Dijk, T. (2001). Critical discourse analysis. D. Tannen, D. Schiffrin & H. Hamilton (Eds.), *Handbook of discourse analysis* (ss. 352-371). Blackwell.

van Dijk, T. (2002). Political discourse analysis and ideology. C. Ubaldina Lorda & M. Ribas (Eds.), *Anàlisi del discurs polític* (ss. 15-34). Universitat Pompeu Fabra.

van Dijk, T. (2006). Ideology and discourse analysis. *Journal of Political Ideologies*, 11(2), 115-140.

van Dijk, A. T. (2009). Critical discourse studies: A sociocognitive approach. R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis* (ss. 62- 85). Sage.

van Dijk, T. (2013, Mart 9) CDA is NOT a method of critical discourse analysis. EDISO, 22.02.2018 tarihinde <https://www.edisoportal.org/ca/blog/en-voz-alta/c-da-is-not-a-method-of-critical-discourse-analysis> adresinden alındı.

van Dijk, T. (2014). Discourse-cognition-society: Current state and prospects of the socio-cognitive approach to discourse. C. Hart & P. Cap (Eds.), *Contemporary studies in critical discourse analysis* (ss. 1-36). Bloomsbury.

van Dijk, T. (2015). Critical discourse studies: A sociocognitive approach, 63-85. 22.02.2018 tarihinde <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2008-Critical-discourse-studies-a-sociocognitive-approach.pdf> adresinden alındı.

van Dijk, T. (2016). Sociocognitive discourse studies. J. Richardson ve J. Flowerdew (Eds.), *Handbook of discourse analysis* (ss. 1-26). Routledge.

Weiss, G. & Wodak R. (2003). Introduction: Theory, interdisciplinarity and critical discourse analysis. G. Weiss ve R. Wodak (Eds.), *Critical discourse analysis*

theory and interdisciplinarity (ss. 1-32). Palgrave Macmillan.

Wodak, R. (2002). Aspects of critical discourse analysis. *Zeitschrift für Angewandte Linguistik*, 36(10), 5-31.

Wodak, R. (2014). Critical discourse analysis. C. Leung & B. V. Street (Eds.), *The Routledge companion to English Studies* (ss. 302-317). Routledge.

Wodak, R. & Meyer, M. (2009). Critical discourse analysis: History, agenda, theory, and methodology. R. Wodak and M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis* (ss. 1-33). Sage.

Yıldız-Tahincioğlu, A. N. (2010). Namus cinayetleri üzerinden yapılan cinsiyetçilik ve milliyetçiliğin köşe yazılarına yansımaları. *Mülkiye*, XXXIV (269), 225-253.

Yıldız-Tahincioğlu, A. N. (2013). Türkiye basınında namusun halleri. *Kültür ve İletişim*, 16(1), 73-104.

Yıldız-Tahincioğlu, A. N. (2015). Türkiye’de feminist çalışmalar: Gazete haberlerinde kadın temsili konulu akademik çalışmalar üzerine bir değerlendirme. B. Yıldırım (Ed.), *İletişim araştırmalarında yöntemler uygulama ve örneklerle* (ss. 401-431). Literatür Academia.

Ek 1: Çözümelenen Haber

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bosanmasina-saatler-kala-olduruldu-41631590>

Boşanmasına saatler kala öldürüldü

Güncelleme Tarihi: Ekim 09, 2020 07:00

Halil İbrahim KARABIYIK / DHA

Oluşturulma Tarihi: Ekim 09, 2020 07:002 dk okuma

Bihter Yalçınsoy eşinden şiddet gören yüzlerce kadından sadece biri. Yaşadığı şiddete dayanamayan Bihter Yalçınsoy boşanma davası açtı. Ancak davaya saatler kala eşi Rahman Yalçınsoy tarafından bıçaklanarak öldürüldü.

İzmir’de Bihter Yalçınsoy (31), bir süre önce, 6 yıllık eşi Rahman Yalçınsoy’u (36) terk ettikten sonra boşanma davası açtı. Rahman Yalçınsoy, önceki gece, konuşmak için Bihter Yalçınsoy’un Karşıyaka ilçesi Cumhuriyet Mahallesi’nde oturduğu eve gitti. Bihter Yalçınsoy, konuşma teklifini redde-dince ikili arasında tartışma çıktı.

3 YERİNDEN BIÇAKLANDI

Tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine Rahman Yalçınsoy, eşini 3 yerinden bıçakladı. Bihter Yalçınsoy kanlar içerisinde yere yığılırken, Rahman Yalçınsoy olay yerinden kaçtı. Komşuların ihbarı üzerine adrese polis ve sağlık ekipleri sevk edildi.

Bihter Yalçınsoy'un bedeninde 2'si göğüs ve 1'i yüz bölgesinde olmak üzere 3 derin kesiğe rastlandı.

Ağır yaralanan Bihter Yalçınsoy, yapılan ilk müdahalesinin ardından ambulansla Çiğli Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldı. Ancak doktorların tüm çabasına karşın kurtarılamadı. Rahman Yalçınsoy ise polis ekiplerinin çalışması sonucu kısa sürede yakalandı. Gözaltına alınan Yalçınsoy, sorgulanmak üzere Asayiş Şube Müdürlüğü Cinayet Büro Amirliği'ne götürüldü. İşlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Rahman Yalçınsoy, çıkarıldığı hakimlikçe tutuklandı.

Haberin Devamı

ESKİŞEHİR'DE YAŞIYORDU

Bihter ve Rahman Yalçınsoy arasında şiddetli geçimsizlik olduğu, çiftin dün sabah İzmir Adliyesi'nde boşanma davalarının görüleceği belirtildi. Bihter Yalçınsoy'un boşanma davasında hazır bulunmak üzere annesiyle beraber yaşadığı il olan Eskişehir'den İzmir'e geldiği ve kız kardeşinin evinde kaldığı öğrenildi. Kadının davaya saatler kala, boşanma aşamasındaki eşi tarafından öldürülmesi yakınlarını yasa boğdu.

'DUYUNCA ÇOK ÜZÜLDÜK'

Üzüntülerini dile getiren mahalle sakinlerinden Ceylan Yaprak, "Gece oğlum kaldırdı beni. Çok sayıda polis geldi, ambulans da buradaydı. Sessiz sakin biriydi. Duyunca çok üzüldük, çok etkilendik" dedi.